

Analitičari DPC-a o utjecaju Srbije, Hrvatske i Turske u BiH

SUSJEDI POMOĆ ILI SMETNJA

Kako su, dakle, naši susjedi iz Srbije i Hrvatske pozvani da pomognu u rješavanju sve dublje institucionalne i političke krize u BiH i kakvi su učinci takve politike? Kakve su posljedice sve značajnijeg turskog angažmana u BiH i na Balkanu? Na ova pitanja pokušali su da odgovore u obimnoj studiji analitičari Vijeća za politiku demokratizacije. *Dani* prenose prve procjene ove politike povećanog utjecaja susjeda u BiH

Piše: **Esad Hećimović**

Šta su nama u BiH Beograd i Zagreb kao glavni gradovi susjednih država? A šta Ankara? Na ovo pitanje u studiji Vijeća za politiku demokratizacije (DPC – Democratization Policy Council) pokušali su da odgovore Kurt Bassuener i Bodo Weber, navodeći brojne nove i do sada nepoznate detalje o angažmanu predsjednika Srbije i Hrvatske, te turske diplomatije u BiH. Izvještaj je objavljen pod naslovom *Hrvatska i srpska politika u BiH: pomoć ili smetnja s podnaslovom Kako djelotvorno primijeniti zapadni pritisak u BiH*. Već sami problemi sa prijevodom na lokalne jezike, kako bi se razdvojilo šta je etničko, šta nacionalno a šta državno ili sa kvalificiranjem Turske, kao “trećeg” susjeda koji to nije ili “trećeg stuba” međunarodne, zapadne politike, pokazuju kako je teško odrediti šta je vanjsko, a šta unutrašnje u postratnoj BiH.

Poziv u pomoć

Naravno da hrvatska i srpska politika postoje i u samoj BiH, a ne samo u odnosima BiH sa susjednim državama kao što su Srbija i Hrvatska. Autori uočavaju bitnu razliku: dok su odnosi između Republike Srpske, kao dijela BiH i Republike Srbije, kao susjedne države već odavno institucionalizirani, odnosi između Zagreba, kao glavnog grada Republike Hrvatske i Mostara, kao sjedišta ključnih političkih stranaka sa hrvatskim predznakom u BiH nisu institucionalizirani i nisu jasno vidljivi, iako je

očito da postoje odnosi različitog intenziteta. Ključno pitanje koje donosi ovaj izvještaj jeste kako razlikovati šta je nacionalni interes a šta međudržavni odnos. Na drugoj strani, očito je da Ankara nije susjed BiH, i jasno je da je osnova njenog mogućeg angažmana u BiH, prije svega u ranijim historijskim i kulturno-vjerskim vezama, a sada ekonomskim vezama. Iako dio o turskom utje-

caju čini praktično treći dio ove studije, Turska nije imenovana “trećim susjedom” BiH, nego trećim faktorom međunarodnog (zapadnog) utjecaja u BiH, uz EU i SAD. Kako su, dakle, susjedi pozvani u pomoć u BiH?

“Od sredine prošle decenije očito je da državne institucije u BiH degeneriraju. Tako je, na primjer, od izbora u oktobru 2010. godine, zemlja imala manje od četiri mjeseca izabrano, potpuno funkcionalno Vijeće ministara na državnom nivou, dok politički akteri uglavnom, iako ne isključivo, iz Republike Srpske sve više postavljaju pitanje legitimnosti same države. Zapad ostaje nejedinstven oko toga kako najbolje upotrijebiti političke instrumente koje ima na raspolaganju kako bi pomogao da se prevaziđe sve dublja strukturalna kriza. Ono što ih ujedinjava tokom posljednjih nekoliko godina jeste obnovljeni interes za ulogu susjednih država – Srbije i Hrvatske. Za razliku od prethodnika, tokom prve decenije od demokratskih promjena u ovim državama, Srbija i Hrvatska su bile usmjerene na događaje unutar svojih granica. Srbija počinje da se vraća u politiku unutar BiH nedugo nakon dolaska Milorada Dodika na vlast u RS-u 2006. godine, a Hrvatska 2010. godine. Ali njihov angažman nije bio vođen samo pogoršanjem odnosa u

**Studija Vijeća
za politiku demokratizacije**

Zajednički susret članova Predsjedništva BiH sa predsjednicima Srbije i Hrvatske

Zagreb rekao Čoviću:

“Reci ne OHR-u”

Hrvatski politički angažman početkom proljeća 2011. godine, u vrijeme krize zbog formiranja vlasti u Federaciji BiH, bio je veći nego bilo kada u posljednjoj deceniji. Od Zagreba je traženo da se uključi u rješavanje krize i od međunarodnih zvaničnika i od hrvatskih političara iz BiH, koji su u tom periodu putovali u Zagreb gotovo svake sedmice. Kriza je primorala Josipovića, predsjednika i Kosor, premijerku Hrvatske, na zajedničku izjavu, a Milanovića na distanciranje od sestrinske partije u BiH. Izgleda da su Josipovićeve politički savjetnici naveli oba HDZ-a da odbiju međunarodno posredovani kompromisni prijedlog, jer su navodno vjerovali da će se SAD uključiti kako bi riješili probleme u Federaciji BiH ako pregovori propadnu. “Da, Predsjednikov ured je rekao Čoviću da odbije sporazum, kako bi dobio bolji”, rekao je jedan zvaničnik autorima studije, koji tvrde da su potvrdu dobili od nekoliko posrednika u ovim razgovorima.

Foto: Damir Čumurović

Američke diplomate o Nikoliću, Dačiću i Dodiku

Dalje od Dodika, bliže Miloševiću i Šešelju

Mada američke diplomate ne pokazuju entuzijazam za Nikolićevo predsjedništvo ili vladu Srbije koju predvodi SNS, oni vide neke potencijalne prednosti u otpremanju Demokratske stranke u opoziciju: “Uz ko-habitaciju, najvjerovatniji ishod bi bio da bi rekli da ih ne pritišćemo suviše. Da smo imali vladu sa SNS-ovom većinom, ne bi imali taj izgovor.” Drugi diplomata je dodao: “Ne mislim da će Srbija odbaciti Dayton. Nikolić ne duguje Dodiku ništa - upravo suprotno. Izgleda da to zanima lidera SDS-a Mladena Bosića; on ima bliže veze s Nikolićem i Dačićem. Obojica i Bosić i Ivanić su rekli da je ova promjena dobra stvar. Čuo sam Bošnjake koji kažu da je Nikolićeva pobjeda dobra, ako ni zbog čega onda jer nije blizak Dodiku. Ali onda imate dvojicu lidera na vrhu - Nikolića i Dačića - kao bliske saradnike sa dvojicom haških optuženika, od kojih se jednom još sudi.”

BiH ili unutrašnjim političkim faktorima u ovim državama. Zapad se nadao da bi Zagreb i Beograd mogli da budu pozvani da pomognu u BiH”, pišu autori studije.

Malo rezultata

Sudeći po analizi utjecaja susjednih država u ovoj studiji, “zapadna - EU, SAD

Dok Nikolić govori, Jeremić sluša

Reuters

i turska - politika aktivnog angažiranja boscanskih susjeda, kako bi pomogli da se riješi politička kriza, izgleda da je polučila male rezultate, izvan samo formalnog poboljšanja u bilateralnim odnosima. Ne izgleda kao da postoji bilo kakav temeljni koncept iza ovog zapadnog političkog pristupa, niti bilo kakva zajednička proc-

jena šta angažman sa Srbijom i Hrvatskom na pitanju BiH realno može donijeti. Nema ni objektivne procjene koja su realna ograničenja a koje posljedice (priželjkivane ili ne) mogu nastati zbog angažiranja susjednih država na njen unutarnji politički razvoj. Nedostaje integrirani pristup na pitanju BiH i Kosova, uključujući stra-

Bodo Weber (DPC) o zapadnim iluzijama na Balkanu i u BiH

Ni Srbija ni Hrvatska ne mogu riješiti probleme u BiH

U razgovoru za *Dane*, autor izvještaja DPC-a ocjenjuje utjecaj Beograda, Zagreba i Ankare u BiH

DANI: Vaš izvještaj je iznenađenje za posmatrač regionalnih prilika, jer na drugi način tumači utjecaj predsjednika Hrvatske i Srbije u BiH, u odnosu na dosadašnje izvještaje. Da li su Tadić i Josipović bili pomoć za odnose u BiH ili smetnja?

Weber: Tadićeva politika je bila, kao što je to jedan naš sagovornik okarakterizirao, "taktički odnos bez političke vizije", koja je štetila bilateralnim odnosima sve dok nije dovoljno vršen zapadni pritisak, te pružila Dodiku platformu za svoju destabilizirajuću agendu unatoč svijesti unutar Tadićevog užeg kruga da je Dodik faktor koji "pravi probleme", ne samo za Zapad, nego i za Srbiju. Josipovićev ured je, pak, ulazio u novi angažman u BiH sa briselskom agendom "EU – integracija i ownership je rješenje", a završio je tamo gdje nije htio – u etničkoj brizi matice za "hrvatsko pitanje" u BiH te miješanju u unutrašnje stvari BiH koje je imalo suprotne efekte – doprinijelo je kompliciranju političkih odnosa u BiH. Time je sad novoj vladi Hrvatske ostavio zadatak da formuliše sasvim novu, konstruktivnu politiku RH prema BiH.

DANI: Ako Tadićeva politika nije bila iskrena, da li mislite da će odnosi u BiH biti drugačiji i jasniji zbog iskrenosti Tome Nikolića i Ivice Dačića?

Weber: Nikolićeva pobjeda znači kraj dosadašnjeg odnosa međusobnog zavaravanja između Zapada i Beograda te kraj vještačkog, dihotomnog svrstavanja političkih snaga u Srbiji u "demokrate" i "nacionaliste". To prisiljava Zapad na politiku jasnih poruka i uslova prema Srbiji te Beogradu oduzima mogućnost daljeg taktiziranja te manipuliranja s nejedinstvom Zapada. A tako otvara potencijalni prostor vladajućim elitama u Srbiji da poduzimaju političke korake oslobađanja od devedesetih na više planova (Kosovo, BiH) koji su bolni, ali odavno bez alternative.

DANI: Da li Vi zagovarate odlučnije zapadno nametanje u BiH i ponovno distanciranje Beograda, Zagreba i Ankare od BiH?

Weber: Zagovaramo konačan kraj miješanja Zagreba i Beograda u unutrašnje stvari u BiH, te naglasak na bilateralnim odnosima ispred etničke solidarnosti sa

sunarodnjacima u BiH, koju niko ne spori. Zagovaramo da Beograd šalje jasnu, javnu poruku RS-u i Srbima u BiH da je njihova država Bosna i Hercegovina, a njihov glavni grad Sarajevo. Zagovaramo da Beograd šalje isto takvu poruku koja osuđuje izjave u pravcu raspada BiH ili secesije RS-a te da će se protiviti svakom takvom pokušaju.

DANI: Da li ulazak Hrvatske u EU treba uslovljavati i rješavanjem bilateralnih pitanja sa BiH?

Weber: To nije više moguće i ne bi bilo fer jer je Evropskoj uniji kroz 6 godina pristupnih pregovora nije smetalo što nije došlo do pomaka ni u jednom od mnogih otvorenih bilateralnih pitanja. Umjesto, Evropska komisija bi trebala promijeniti pristup u integracijskom procesu budućih kandidata: da pređe iz pasivne u aktivniju ulogu u rješavanju bilateralnih problema, te da uvede neku vrstu uslovljavanja koje u isto vrijeme one-

moćava da se zemlje u sporu međusobno mogu blokirati na putu ka EU.

DANI: Da li ste bili prestrogi u očekivanjima prema predsjednicima susjednih država, kada je očito da unutar same BiH njeni politički lideri ne mogu da pronađu rješenje za stabilnu parlamentarnu većinu, iako su već u drugoj polovini mandata dobijelog 2010. godine?

Weber: Mislim da nismo. Jasno zaključujemo da ni Srbija ni Hrvatska ne mogu riješiti političke i institucionalne probleme u BiH umjesto domaćih političkih elita i građana, niti umjesto međunarodne zajednice kao što su možda neki zapadni akteri mislili kad su prije par godina Beograd i Zagreb ponovo zvali u pomoć. Ali i s tim smanjenim utjecajem Hrvatska, a pogotovo Srbija mogu jednim drugačijem politikom puno više i konstruktivnije utjecati.

DANI: Turska pokušava na brojne ekonomske i političke načine da pokaže da nije samo na strani jednog naroda u BiH. Da li Vaš izvještaj poziva na podršku takvom turskom angažmanu ili na oprez prema turskom angažmanu u BiH?

Weber: Ništa kontroverznije od ocjene motiva i ciljeva novijeg turskog angažmana u BiH i širem regionu. Turska politika, koja zadnje tri godine dinamično nastoji da ponovo izmišlja svoju vanjsku politiku, na Balkanu pokušava da kapitalizira veze nastale u otomanskom periodu za jednu neo-otomansku politiku, što je vrhunski zahtijevan politički manevar. Turska je ukrala *softpower* pristup Evropskoj uniji – regionalna suradnja kroz ekonomsko povezivanje – te time imala ograničene uspjehe, gdje EU nije – u poboljšanju bilateralnih odnosa BiH-Srbija – a zauzvrat dobila batine upravo od onih vlada unutar EU, koje kočice EU-perspektivu Turske. Sve dok EU ne prebrodi svoju duboko unutrašnju podijeljenost o BiH, odblokira EU-integracijski put Turske, te EU i SAD ne traže tijesnu suradnju sa Turskom, Turska će izgledati kao najdinamičniji međunarodni akter na Zapadnom Balkanu, njen multietnički pristup će polučiti ograničene rezultat te optužbe za skrivene neo-otomanske motive će ostati žive.

tešku upotrebu instrumenata dostupnih kroz proširenje EU prema Srbiji. Konačno, koordinacija između EU i SAD-a izgleda slabom, uključujući nedostatak zajedničke politike koja bi integrirala turske aktivnosti u napore da se poboljšaju bilateralni odnosi u regiji."

Ova studija adresira navedena pitanja istraživanjem utjecaja zapadne politike angažiranja susjeda BiH na sve dublje strukturalne, političke i institucionalne proble-

me BiH. Prvo se procjenjuju politike Srbije i Hrvatske u kontekstu političke krize u BiH, posebno kroz odnose Beograda i Banje Luke, odnosno Zagreba i Mostara. Autori studije govore o nivou i prirodi utjecaja kojeg susjedne države imaju na političke elite u RS-u i kod Hrvata u BiH, ali i utjecaju kojeg ove elite iz Banje Luke i Mostara imaju u susjednim državama. Potom studija analizira politike ključnih zapadnih aktera, fokusirajući se na EU, SAD i

Tursku. Istraživanje za ovu studiju, autori su obavili od maja do jula ove godine, kroz analizu dostupne literature, dokumentarnog materijala i kroz više od četiri desetine intervjua sa kreatorima politike, zvaničnicima vlada, političkim analitičarima i predstavnicima civilnog društva iz ove tri balkanske zemlje. U toku istraživanja, intervjuirani su i međunarodni zvaničnici u Ankari, Berlinu, Bruxellesu, Londonu, Rimu i Washingtonu. ■